

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II.

БЕОГРАД, 8. ФЕБРУАРА 1930.

БРОЈ 6

Садржај:

КРИЗА НАШЕ МЛИНСКЕ ИНДУСТРИЈЕ:

Први осјечки млин на ваљке д. д. — Осиек
„Унион“ паромлинско дионичко друштво — Осиек
Domovinska industrija mlina d. d. — Veliki Bečkerek

КРИЗА НАШЕ МЛИНСКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Ретко која држава као наша могла је у последњих десет година да покаже тако знатан развитак индустријске делатности. Нова индустријска предузећа, осим за време дефлационе кризе, оснивају се свако мало, а већ постојећа знатно се проширују. У неким гранама индустријске делатности као у текстилној, успело нам је, да се особито у последњим годинама у знатној мери ослоњемо на властите ноге па према томе нисмо толико упуњени на увоз.

Док је са једне стране оснивање нових индустријских предузећа ишло једним необично убрзаним темпом, са друге стране наша најважнија индустријска грана, која је постојала већ од пре рата, налази се у једној тешкој кризи. И што је најгоре, та криза изгледа да није пролазног карактера. Она је дубока и скоро безнадежна, бар према предвиђањима која се могу данас поставити. Наша млинска индустрија налази се у једном очајном положају.

Предратна Србија била је у главноме упуњена на извоз пшенице па према томе млинска индустрија, ма да је била најважнија земље, није ипак била узела превелике димензије. Међутим у крајевима наше државе, који су раније били саставни део Аустро-Угарске, ситуација је била кроз друга. Аустро-Угарска имала је крајева који су били познати као јаки продуценти житарица и који су имали вишка на стотине хиљада вагона. У те крајеве спадали су у првом реду Војводина и Славонија. Ну она је имала и крајева, који су имали слабу или никакву индустрију житарица и који су по томе били упуњени на повлачење из крајева, који су имали вишкове. У такове, рецимо у продукцији житарица пасивне крајеве, спадало је и наше читаво Приморје, затим Словенија а добрим делом и Босна. Ну главна подручја која су морала повлачити житарице из крајева са вишком продукције, били су у првом реду Беч са своја два милиона становника, затим судетски и алпски крајеви.

Мађарска која је имала вишак у продукцији житарица настојала је, да у том погледу пасивној Аустрији добавља брашно којег би из домаће пшенице самлели њени млинови. Аустрија опет настојала је да из угарских крајева повлачи пшеницу, коју би онда самлели њени млинови. Како је читава Монархија била једно царинско подручје, било је немогуће оперирати са царинским ставовима. Донекле је помагала тарифна политика железница.

Угарска, у циљу да помогне своју млинску индустрију, транспортирала је пшеницу много скупије него брашно. Аустрија опет давала је провозу пшенице, коју су требали њени млинови, много веће концесије него брашну. Резултат те диференцијалне тарифне политике био је тај, да је превоз једног

вагона брашна из Војводине до аустријске границе био много јефтинији него превоз једног вагона пшенице. Напротив превоз оног истог вагона брашна са аустријско-мађарске границе па до, рецимо Тирола, био је много скупији него превоз оног вагона пшенице. Последица такове политике била је та, да је млинска индустрија, рецимо Војводине, била у стању да доминира оним тржиштем Аустрије, које је лежало саобраћајно повољније. У Судетима или Тиролу спет млинови су могли одољевати конкуренцији војвођанских млинова, јер им је превоз пшенице био много јефтинији него превоз брашна.

Обзирем на таково стање у Војводини и Славонији се је развила последњих година пре рата једна јака млинска индустрија. Те индустрије, поред задовољавања потреба пасивних крајева Монархије, који су ушли у склоп наше државе, извозили су знатне квантитете брашна и у крајеве који су данас ван наше границе. У првом реду у Беч и Штајерску а добрим делом и у саму Чешку. Ма да је Аустрија све подузимала да помогне своју млинску индустрију, ипак је млинској индустрији Мађарске успевало да доминира аустријским тржиштем. А поред великих пештанских млинова као продавци долазили су у обзир у првом реду млинови Војводине и Славоније.

Свршетком рата ситуација се мења. Аустрија и Чехословачка оградиле су се царинама на продукте млинске индустрије с нарочитом тенденцијом, да оспособе своје домаће млинарство за подмирење целокупних домаћих потреба. У ту сврху завеле су диференцијалне царине. Наиме за пшеницу је царина релативно знатно нижа него што је за брашно. Ради фаворизирања домаће производње прибегавају Аустрија и Чехословачка не само царинским, већ и другим економско-политичким мерама.

Услед тих мера наш извоз брашна у Аустрију и Чехословачку постаје све мањи а нових тржишта нисмо могли наћи. Од године 1923. па до 1928. године извоз млинских продуката износио је:

Година	Тона	Милиона динара
1923	39.080	238.9
1924	60.316	348.6
1925	38.395	201.1
1926	34.784	163.7
1927	25.954	80.3
1928	2.014	8.0

Како видимо од 1924. извоз је сваке године све мањи и мањи. Како су млинови Војводине и Славоније раније у првом реду извозили брашно у крајеве који су ван граница наше државе, то је обзиром на изнесене податке јасно, да је

тима та индустрија знатно погођена. Дигнута су јој најбоља подручја где је она пласирала своје продукте.

Остаје дакле једино домаће тржиште. Ну ни ту ситуација није повољна. Наша држава има 12 милиона становника. Али око половина становника храни се још и данас кукурузним хлебом па по томе за млинску индустрију не долази у обзир. Од оне која се храни пшеничним брашном опет скоро половина употребљује једнолично пшенично брашно, које међу не велики млинови него мали моторни млинови или воденице. Према томе за нашу млинску индустрију остаје једино потрошачко подручје од неких 3 милиона становника.

Будући да је већина млинова Војводине и Славоније била изграђена обзиром на извоз у Беч, судетске и алпине крајеве, и будући да је тај извоз данас скоро немогућ, млинска индустрија налази се у стању знатног редуцирања капацитета.

Да нашој млинској индустрији иде тако рђаво, доказује, да их чак и осигуравајућа друштва не радо осигуравају. Сасвим природно; данас нема тржишта за целокупан производ наше млинске индустрије па следствено они млинови, који производе скупље, морају или изгорети или извршити преориентацију: индустријско-техничку или опустети.

Ми ћемо овде анализирати билансе неколико главних наших млинова. Код других ситуација није боља. Један део наших млинова осуђен је на пропаст. И чим то пре буде тим ће се пре решити ова тешка криза.

ПРВИ ОСЈЕЧКИ МЛИН НА ВАЉКЕ Д. Д., ОСИЈЕК

И Први осјечки млин на ваљке спада међу наше велике млинове. Дневни капацитет изнаша 10 вагона па је по томе нешто мањи од „Униона“. Први осјечки млин припадао је фамилији Краус. Године 1913 претворен је у дионичарско друштво. Спадао је у концерн Прве хрватске штедионице, која је касније постала скоро апсолутни власник, пошто је кућа Краус напустила свој интересман. Кад је после рата Прва хрватска штедионица сав свој интересман код разних млинова окупила око Народне млинске индустрије, то је и пакет дионица Првог осјечког млина прешао на Народну млинску индустрију у Загребу. А и финансирање млина није се више вршило изравно, него преко Народне млинске индустрије.

Оно што вреди за остале наше велике млинове, вреди и за Први осјечки. Извоз у земље у које се је раније пласирао продукт Првог осјечког млина постаје из дана у дан све тежи и тежи. А у самој земљи прилике су тешке, обзиром на конкуренцију мањих млинова. Јер док су велики млинови били чак присиљени да и за дуже времена обуставе свој погон, после рата подигао се је знатан број млинова са капацитетом од 1 до 2—3 вагона дневно. Ти млинови немају велику режину па су у стању да зарачунавају најниже цене.

Дионичка главница износила је најпре 1 милион круна. Касније су уследила разна повишења главнице. Од милиона круна па до 1.5 милиона динара уплаћено је у готовоме. Како је емисиони курс био 750 круна за 200 круна номинале, формирао се је знатан резервни фонд. Из тог фонда она је дионичка главница повишена за 3 милиона динара издањем гратис дионица. Дакле гратис дионице које су биле плаћене акцијом ранијих емисија.

Дивиденда године 1920 износила је чак 30%. Ну онда је био знатан извоз у Аустрију са великим профитима. Касније дивиденда опада. Године 1925 до 1927 уопште је обустављена исплата дивиденде. За годину 1928 плаћена је дивиденда од 2.5 динара или 5%. Дакле ситуација се ипак нешто поправила.

Биланс за три последње године овако је изгледао:

Активна :	1928	1927	1926
Млин	9.927	3.033	3.033
Дужници	9.690	7.618	5.117
Благајна	36	37	18
Ефекти	5.081	5.071	5.071
Залихе	15.366	10.062	3.829
<i>Пасива :</i>			
Главница	4.500	4.500	4.500
Резерве	6.628	2.556	2.506
Резерва валоризације	1.718	—	—
Фонд амортизације	1.185	—	—
Веровници	22.496	15.467	9.783
Акцепти	3.000	3.000	3.000
Добитак	282	25	6
Укупан биланс	40.082	25.832	20.069

Године 1928 проведена је валоризација инвестиција према закону из 1926. Добивен је износ од скоро 7 милиона динара. Ну он није употребљен за повишење дионичке главнице него за повећање резервног фонда одбивши наравно износ који иде у специјални фонд како то закон прописује. А и нема смисла повећавати дионичку главницу, кад се и онако не плаћа дивиденда, већ плаћа врло малена. Да је дионичка главница валоризацијом била повишена на 9 милиона, дивиденда би износила 2.5%. А то је ипак премало. Кад се прилике промене, биће лако повисити дионичку главницу на терет резервног фонда, издањем гратис дионица или повећањем номинале већ изданих.

И код овог млина финансијална ситуација је срећена. Инвестиције изнашају скоро 10 милиона. А властита средства 14 милиона. Веровници плус акцепти изнашају 25 милиона према дужницима од 9.6 милиона и залихама од 15.3 милиона. Та је много већа него ранијих година. Повољне цене житарица деловале су на набавку већих залиха. А и складишта брашна била су знатно већа јер пласирање није лако.

„УНИОН“ ПАРМЛИНСКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО — ОСИЈЕК

„Унион“ млин у Осиеку један је од наших највећих млинова. Нови млин који је био подигнут после пожара године 1911 у стању је да дневно самеље 16 вагона пшенице.

Основао је још године 1891 са дионичком главницом од 800.000 круна. Дионичка главница данас износи 12 милиона динара. Дobar део нових емисија вршен је на терет резервног фонда а не уплатама у готовом. И последње повишење од 7.5 на 12 милиона динара вршено је на темељу закона о валоризацији инвестиција из године 1926

„Унион“ млин има је од године 1912 и један филијални млин у Барчу. Како је Барч остао под Мађарском то је тај млин претворен у једно посебно дионичарско друштво. Акције тог новог друштва налазе се у претежној већини код „Унион“ млина. Ради тога и налазимо у билансу на скоро 9 милиона динара ефеката.

Недаће читаве наше млинске индустрије проживљује и „Унион“ млин. И после рата док је још био могућ извоз брашна у Аустрију и Чехословачку, плаћена је знатна дивиденда. Године 1921 и 1922 чак од 30%. Ну онда дивиденда постаје све мања и мања. Године 1926 дивиденда изнаша само 6%. Године 1927 уопште није плаћена дивиденда а за годину 1928, обзиром на поправку ситуације, плаћено је у име дивиденде 7%. Услед тога и курс је његових дионица знатно попустио.

Ма да се друштво налази у добрим финансијским приликама, курс је дионица данас испод номинале.

„Унион“ млин спада у интересну сферу Југословенске банке а преко ове и Живостенске банке. Сва важнија индустријска предузећа Осиека налазе се у интересној сфери Југословенске банке, што није ни чудно, ако имамо у виду да је Југословенска банка настала из двеју осјечких приватних банкарских кућа и да је још и после рата своју централу имала у Осиеку.

Године 1924 проведена је знатна реконструкција млина, тако да поред брашна може се бавити и прерађивањем других пољопривредних артикала. Тако данас Унион има и велике сушионе кукуруза као и творницу тестенине.

Биланс за последње три године пружа следећу слику:

<i>Активна</i>	1928	1927	1926
Инвестиције	13.214	5.256	5.256
Благајна	555	281	609
Дужници	20.527	20.603	12.514
Материјал	332	217	264
Вреће и угљен	669	1.018	912
Пшеница и брашно	21.929	20.466	24.754
Ефекти	8.682	8.682	8.682
Осигурања	147	145	—
Губитак	—	181	—
<i>Пасива :</i>			
Дионичка главница	12.000	7.500	7.500
Резерве	7.349	6.971	6.971
Резерва валоризације	3.402	—	—
Фонд амортизације	3.399	2.973	2.623
Акцепти	9.030	5.375	5.375
Веровници	28.577	32.777	28.764
Добитак	912	—	463
Укупно	66.082	56.927	53.073

Године 1928 проведена је валоризација. Млину је дана једна већа вредност од 8 милиона 408.023 динара. Од тога је ишло 4.5 милиона на konto дионичке главнице, 3.402.000 било је додељено посебном фонду валоризације а остатак резервном фонду.

Инвестиције исказане су после валоризације са 13.2 милиона динара. Кад одбијемо фонд амортизације, не остаје ни 10 милиона динара, ма да је права вредност далеко већа. Насупрот инвестицијама од 10 милиона динара стоје властита средства са 23 милиона динара. Према томе све су инвестиције извршене из властитих средстава. Иначе властитим средствима покривени су и ефекти за скоро 9 милиона динара. Роби и дужницима у износу од 42 милиона стоје насупрот веровници и акцепти са 37.5 милиона. Омер није неповољан и много је бољи него код огромног броја наших индустријских предузећа. Акцепти од 9 милиона динара изгледа да су у првом реду формално покриће кредита Народне Банке.

Обзиром на своју техничку дотераност, сређене финансијске прилике и јак ослон у Југословенској банци, „Унион“ паромлин још ће најбоље да поднесе тешку кризу наше млинске индустрије.

DOMOVINSKA INDUSTRIJA MLINA D. D. VELIKI BEČKEREK

Међу наша водећа млинска предузећа спада svakako и Домовинска индустрија млина у Великом Беčkereку. Не само по капацитету него и по свом заећу. Та оно припада познатој млинској кући Strasser. Ако су у равнатељству и некоје наше репрезентативне личности, то је само конвенција.

Konstituirano је године 1918. Дионичка главница изнаша 3 милиона динара. Ових послједњих година није плаћена никаква дивиденда.

Биланс за три послједње године овako изгледа:

	1928	1927	1926
<i>Активна</i>			
Благајна	100	115	221
Ефекти	449	503	501
Млин	8.375	7.811	7.724
Пшеница	11.941	13.768	6.486
Материјал	520	410	653
Вреће	1.417	1.128	725
Некрећнина	419	—	—
Дућници	11.525	14.917	13.663
Инвентар	137	139	120
Губитак	—	450	222
<i>Пасива</i>			
Дионичка главница	3.000	3.000	3.000
Резервни фонд	—	—	170
Фонд амортизације	2.900	2.475	2.078
Вјеровници	29.043	33.569	25.231
Добитак	35	—	—
Укупно	34.978	39.339	30.405

Главница и фонд амортизације изнашају 5.9 милиона динара. Инвестиције преко 8 милиона а са неким споредним ставкама и 10 милиона. Према томе и овдје би било потребно провести повишење дионичке главнице у колико кући Strasser није свеједно, да ли финансирање врши преко conta ефеката или преко konto-korenta. Међутим и однос властитих средстава од 3 милиона динара према повјереним од 29 милиона није најповољнији. Јер камати на тако знатан кредит могу absorbirati знатан dio eventualno полућеног profita.

Раћун губитка и добитка пружа следећу слику (за 1927. и 1928. годину):

	у hiljadama dinara	
<i>Rashodi</i>	1928	1927
Пренос губитка	161	222
Plate i dodatci	209	228
Трошкови	366	433
Камате	—	253
Отписи	425	396
Dubiosi	245	—
Љиста добит	35	—
<i>Добитак</i>		
Производи	1.300	1.073
Камати ефеката	143	3
Губитак	—	456

Situacija је овдје у прошлој години битно побољшана. Не само да је eliminiran читав губитак, него је исказан и добитак од 35.000 динара. Поред тога у прошлој биланси отписано је 245 hiljada dinara на dubiose а фонду амортизације додељен је износ од 425 hiljada dinara. За годину 1929. у предпоставци да је била једнака као и година 1928., можемо очекивати један знатнији чисти добитак, будући да су сви стари губитци nestali а постоји чак и пренос на нови раћун од 35 hiljada dinara. Ако у години 1929. не буде било потребно толико отписати на dubiose колико године 1928., могло би се чак приступити и исплати чедне дивиденде. Ну ту је опет питање да ли власницима млина конвенира исказати такав добитак. Много је боље тај добитак исказати на други наћин а не као чисти добитак.

**Читајте наше
анализе биланса**

Prvi osječki mlin na valjke d. d., Osijek

BILANCA NA DAN 31. DECEMBRA 1928 GOD.

Aktiva		Pasiva	
Mlin	9,907.126 —	Dionička glavnicā	4,000.000 —
Dužnici	9,690.784 —	Rezervni fond	6,628.597 —
Blagajna	36.578 —	Fond amortizacije	1,185.000 —
Efektī	5,081.400 —	Rezerva za promjenu vred. novca	1,718.501 —
Zalihe	15,366.814 —	Pensionī fond	270.719 —
		Nepodignute dividende	855 —
		Vjerovnici	22,496.069 —
		Akcepti	3,000.000 —
		Čisti dodatak	282.961 —
	40,082.702 —		40,082.702 —

RAČUN GUBITKA I DOBITKA

Prihodi		Rashodi	
Prenos	25.532 —	Troškovi	5,928.579 —
Bruto prihod	6,278.008 —	Otpisi	100.000 —
Kamati	7.000 —	Čisti dobitak	282.961 —
	6.310.540 —		6.310.540 —

Domovinska industrija mlina d. d. Veliki Bečkerek

BILANCA PER 31. DECEMBRA 1928. GOD.

Aktiva		Pasiva	
Blagajna	100.892 —	Dionička glavnicā	3,000.000 —
Efektī	449.989 —	Fond amortizacije	2,900.000 —
Mlin	8,375.773 —	Vjerovnici	29,043.611 —
Pšenica i brašno	11,941.879 —	Dobitak	35.209 —
Materijal	522.755 —		
Vreće i ponjave	1,417.887 —		
Nekretnine	419.050 —		
Dužnici	11,535.291 —		
Inventar	137.358 —		
Podvoz i auto	77.946 —		
	34,978.820 —		34,978.820 —

RAČUN GUBITKA I DOBITKA

Prihodi		Rashodi	
Meljava	1,300.739 —	Prenos gubitka	161.553 —
Kamate od efekata	143.140 —	Beriva	209.955 —
		Troškovi	366.726 —
		Dubiosi	245.436 —
		Fond amortizacije	425.000 —
		Čisti dobitak	35.209 —
	1,443.879 —		1,443.879 —